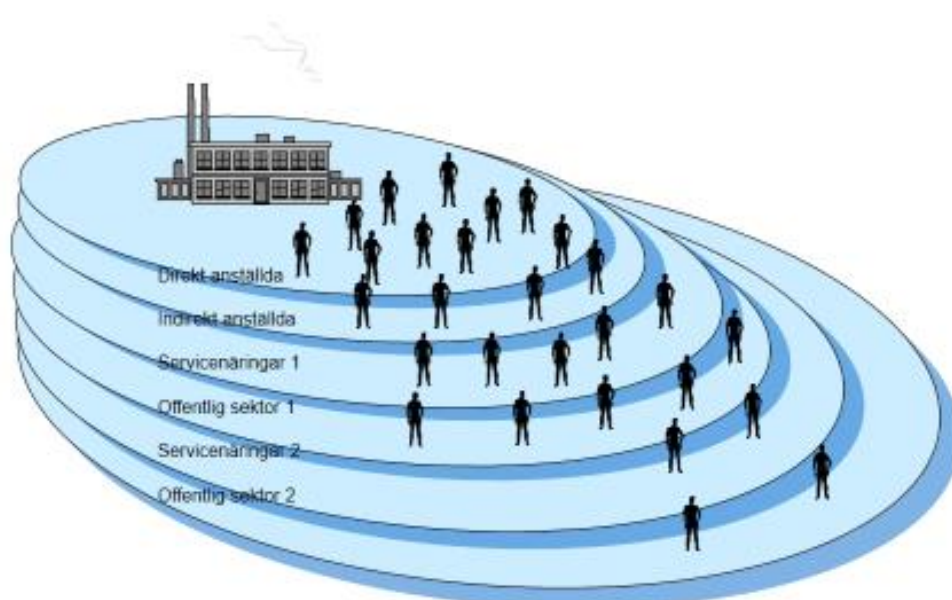

BAE Systems Hägglunds betydelse för samhällsutveckling och sysselsättning i Örnsköldsviksområdet

Strömsbruk i januari 2014

Stig Ömalm

Ömalm Consulting AB

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3 – 5
Historik och bakgrund	6 – 11
- Kort historik, "gamla Hägglunds"	6 – 7
- Militära fordon – verksamhetsområdets utveckling	7 – 8
- Viktigare affärshändelser sedan 2004	9 – 10
- Den civila marknaden	10
- Kvalitetsarbetet inom BAE Systems Hägglunds	10
- Ett helt samhälle emanerar från Hägglundsföretagen	11
Kommunens syn	11 – 15
- Stor betydelse för näringslivets utveckling	11 – 13
- Betydelsen för utveckling av lokal infrastruktur i Örnsköldsvik	13
- BAE Systems Hägglunds nytta för Örnsköldsviks image	13 – 14
- BAE Systems Hägglunds påverkan på etablering av högre utbildning och FoU	14
- BAE Systems Hägglunds betydelse för kompetensförsörjning	14 – 15
- BAE Systems Hägglunds som samrådspartner	15
Betydelsen för den totala sysselsättningen i Örnsköldsviksområdet	16 – 20
- Total sysselsättningsstruktur i Örnsköldsvik	16
- BAE Systems Hägglunds betydelse för total sysselsättning	17 - 20

Sammanfattning

BAE Systems Hägglunds är ett världsledande företag inom nischen bandvagnar och bandgående stridsfordon. Exportandelen är mycket hög och har således under de flesta åren sedan år 2000 överstigit 80 %.

Företaget har under senare år genomfört en kompetensväxling från att vara en mekanisk verkstad till att bli ett synnerligen utvecklingsintensivt företag som alltmer går över till design- och utvecklingsverksamhet. På så sätt har företaget också en mycket hög andel högskole- och universitetsutbildade (civilingenjörer och liknande). Idag är denna andel mer än 30 % av antalet anställda. Denna kompetensprofil är nödvändig för att kunna befästa marknadspositionen på högteknologiska och konkurrensutsatta marknader.

Många företag i norra Sverige har stor nytta av BAE. För många av dessa är BAE den viktigaste uppdragsgivaren. De tuffa kraven från militära kunder förs vidare från BAE till dess underleverantörer vilka på så sätt utvecklats m a p kvalitet, produktionsstyrning, leveransförmåga och flexibilitet. Därigenom har företagets underleverantörer kunnat stärka sin konkurrensförmåga och av egen kraft själva nå exportframgångar. Det är också viktigt att notera att BAE i sina system även inkluderar utrustning och teknologi från företag som t ex SAAB och Scania som dock finns i andra regioner av Sverige.

Genom den bredd och kompetens som BAE Systems Hägglunds besitter, har företaget kunnat erövra ett antal stora ordrar från många olika länder. På så sätt har företaget också lämnat väsentliga bidrag till att bevara och utveckla sysselsättning liksom att generera skatteintäkter till stat, kommun och landsting. Den ineliggande orderstocken, samt förväntad orderingång, hos BAE indikerar väsentligt stegrade inköpsvolymerna under de närmaste åren. Dessa kommer givetvis lokala underleverantörer och konsultföretag till del.

För BAE Systems Hägglunds utgör bandvagnen BVS 10 samt stridsfordonet CV90 två stabila grundpelare. Den civila sidan har också getts utrymme att utvecklas. En viktig "spin off" från SEP-utvecklingen är den pågående elhybridsatsningen. Denna satsning innebär att företaget i olika projekt arbetar mot flyg-, hamn-, gruv- och skogsindustrisektorerna. BAE är en mycket viktig samarbetspartner i elhybridsatsningen som också inneburit att mycket av kompetensen inom området hamnat i just Örnsköldsvik.

Kommunens syn

Tillsammans med övriga företag inom den gamla Hägglundssfären har BAE bidragit till att ett antal kompetenta företag inom verkstads- och mekanisk industri samt teknikkonsultföretag kunnat växa fram och utvecklas. Utan "Hägglunds" hade dessa företag knappast existerat i Örnsköldsvik idag. Några bra exempel på sådana företag är Knightec, Rejlers, Spektrakon och Specma.

Utvecklingen av den lokala infrastrukturen är ett annat område där BAE spelar en viktig roll. Den kommunala planeringen kring infrastruktur beaktar BAE:s behov som också kommer det övriga samhället och övriga företag till nytta. Exempel här är upp-

förändret av pendelstationer i samband med byggandet av Botniabanan (Örnsköldsvik Norra) samt anläggandet av en godskombiterminal (Arnäsvall). Anläggandet av nya trafikplatser och rondeller sker också med hänsyn till BAE:s behov.

För Örnsköldsviks totala image har BAE Systems Hägglunds, liksom de övriga gamla Hägglundsföretagen, stor betydelse. Den mångåriga gedigna kunskapen, kompetensen och nyfikenheten har lett till att BAE finns i framkanten. På så sätt har företaget starkt bidragit till att placera Örnsköldsvik på kartan. De internationella kontakter som BAE skapat och skapar gynnar även andra företag i regionen. På så sätt får de god draghjälp i kontakterna med den internationella marknaden.

BAE Systems Hägglunds är också en mycket viktig part i de nätverk av företag i Örnsköldsvik som söker samarbete med universitet och högskolor avseende utbildning och forskning. Detta gäller bl a utveckling av och inslag i utbildningen anpassade till arbetsmarknadens behov samt utvecklingen av elhybridtekniken där företaget svarar för viktig utvecklingskraft och kompetens.

BAE bidrar också till att göra arbetsmarknaden i Örnsköldsvik intressant och attraktiv. Det faktum att BAE är ett stort företag skapar möjligheter att anställa ingenjörer vilka gör sina första år hos BAE för att därefter gå vidare ut i arbetslivet med den vunna erfarenheten. För i synnerhet de mindre konsultföretagen, som ofta saknar ekonomiska möjligheter att anställa nyutexaminerade, är detta en livsnödvändighet.

Företaget intar också en framträdande roll i Örnsköldsviks Industrigrupp (ÖIG), som är en sammanslutning av de 50 största tillverkande företagen i Örnsköldsvik och vars syfte är att tillvarata tillverkningsindustrins gemensamma frågor. BAE har regelbundna träffar, i olika former, med företrädare för kommunen.

BAE Systems Hägglunds i Örnsköldsvik har stor betydelse för sysselsättning och välfärd i kommunen. Den studie som genomförts indikerar signifikanta sysselsättningsmässiga effekter som sträcker sig långt utanför fabriksgrindarna. Multiplikativa effekter uppstår ute i samhället och betydande indirekt sysselsättning, inom såväl den privata sektorn som inom offentlig verksamhet, emanerar från den verksamhet som företaget bedriver på orten.

BAE Systems Hägglunds betydelse för lokal sysselsättning

BAE sysselsätter f n, i Örnsköldsviksområdet, 837 direkt anställda plus 115 konsulter. Mot bakgrund av variationer i verksamheten har vi valt ett femårigt (2009-2013) genomsnitt vad avser direkt anställda. Detta antal är 866. Antalet indirekt anställda (i huvudsak underleverantörer, konsulter och entreprenadföretag) har för 2013 beräknats ge 364 arbetstillfällen. Under de år då verksamheten hos BAE varit mer omfattande är också antalet indirekta arbetstillfällen högre än vad som är fallet för 2013. I ett 3-5 årigt perspektiv beräknas således antalet indirekt anställda vara det dubbla, eller nära 730, jämfört med 2013.

De direkt BAE-anställda liksom de indirekt anställda skapar sysselsättning inom olika privata näringar i Örnsköldsviksområdet. På så sätt emanerade nära 500 arbetstillfällen från dessa under 2013 eller drygt 640 som ett medelvärde för 3-5 år.

BAE:s direkt och indirekt anställda samt de arbetstillfällen som skapats inom den privata servicesektorn bidrar tillsammans, via skatter och avgifter till samhället, att finansiera kommunal och landstingskommunal verksamhet i Örnsköldsvik. Effekten har här, för 2013, beräknats ge 480 arbetstillfällen. I det längre perspektivet motsvarar detta nära 620 arbetstillfällen. Dessa offentligt anställda bidrar också till att skapa jobb inom olika servicenäringar liksom att de lämnar skattebidrag till den egna sektorn. I detta fall har totaleffekten, för 2013, beräknats till 380 sysselsatta. Sett som ett genomsnitt för de senaste 3-5 åren är motsvarande effekt 495 sysselsatta.

Sammanfattningsvis bedöms BAE Systems Hägglunds verksamhet, med i genomsnitt 866 årsanställda, ha gett upphov till nära 2 600 arbetstillfällen i Örnsköldsvik under 2013. Detta motsvarar 10 % av den totala sysselsättningen i Örnsköldsviksområdet. Sett över en 3-5 års period blir totaleffekten nära 3 350 arbetstillfällen eller nära 13 % av den totala sysselsättningen i Örnsköldsviksområdet.

Positiva sidoeffekter, mot bakgrund av högre löner hos de BAE-anställda i jämförelse med genomsnittet för alla löntagare i Örnsköldsviks kommun, finns i form av högre konsumtionskraft. Detta har dock ej beaktats i modellen varför redovisningen synes ha mycket betryggande marginaler. Samma sak gäller skattekraften, men ytterligare positiva effekter här blir svåra att belägga bl a med hänsyn till det statliga skatteutjämningsystemet.

Historik och bakgrund, Hägglunds företagen i Örnsköldsvik

Basinformation

Kort historik, "gamla" Hägglunds

Grunden till den verksamhet som BAE Systems Hägglunds bedriver i Örnsköldsvik lades redan 1899 då Johan Hägglund startade en snickerifabrik med inriktning mot kvalitetsmöbler. Mot slutet av 1920-talet hade Hägglunds också utvecklats till att vara den största möbeltillverkaren i hela Norrland.

Ganska snart sökte man att diversifiera verksamheten varvid man påbörjade tillverkning av bussar. Fram till 1950-talet utvecklades Hägglunds till att bli den största tillverkaren i Sverige av busskarosserier.

I början av 1930-talet påbörjades även tillverkning av spårbundna fordon. Denna produktion ledde till bl a växellok, rälsbussar, tunnelbanevagnar, pendeltåg o s v. Produktionen fanns kvar i Örnsköldsvik fram till 1994.

Hägglunds gav sig även in på andra områden. Under krigsåren tillverkades gengasaggregat för fordon. Därutöver kom Hägglunds att tillverka flygplanskroppar vid anläggningen i Örnsköldsvik.

Rälsfordonens elektriska motorer ställde höga krav på elektromekanisk kompetens. Vid slutet av 1940-talet påbörjades tillverkning av asynkronmotorer. I mitten av 1950-talet blev denna typ av motorer den första medvetna exportsatsningen inom Hägglunds. I slutet av 1950-talet uppfördes också en fabrik för serietillverkning av elmotorer. Denna verksamhet såldes dock 1967 till **ASEA**.

Ett tiotal år dessförinnan hade Hägglunds förvärvat tillverkningsrätten till en helt ny typ av motorer – en hydraulmotor, lågvarvig med högt vridmoment, där radiella kolvar drev en kamring. Den första prototypen togs fram 1959. 1966 flyttades denna tillverkning till Mellansel. Utvecklingen inom detta område har därefter successivt gått framåt såväl beträffande användningsområden som teknik. Denna verksamhet ägs idag av **Bosch Rexroth** och sysselsätter ett 500-tal människor i Örnsköldsviksområdet.

Under 1940-talet påbörjades tillverkning av gruvlok och andra tyngre maskiner för gruvindustrin liksom senare även tunnelmaskiner. Gruvmaskinsdelen avyttrades 1976 till **Atlas Copco** medan tunnelmaskintillverkningen såldes 1993 till **Rock Machines AB**.

Tillverkningen av elmotorer gjorde att man, i början av 1960-talet, började intressera sig för tillverkning av däckskranar. 1965 uppfördes också en ny hall för krantillverkning. Idag ägs denna verksamhet av det finländska företaget **Cargotec**.

Redan vid mitten av 1950-talet hade Hägglunds upparbetat en relation med det svenska försvaret. 1956 beställde således försvaret torn till en äldre svensk stridsvagnsvariant. Kort därefter fick Hägglunds i uppdrag att bygga om en pansarbandvagn och 1961 kom uppdraget att utveckla en helt ny pansarbandvagn, benämnd 302.

Sammantaget, oberoende av förändringar i ägande, kan man konstatera att den ursprungliga gruppens delföretag är, och har varit, delaktiga i utveckling och produktion av industriella maskiner som, t e x

- Stridsfordon och bandvagnar
- Hydrauliska drivsystem och hydraulikkomponenter
- Fartygskranar, offshore-kranar och andra specialkranar
- Spårbundna fordon (t ex tunnelbanevagnar och pendeltåg)
- Gruvmaskiner
- Pistmaskiner
- Rangerbromsar
- Svetsaggregat
- Bussar
- Flygplan

När ASEA fusionerades med det schweiziska företaget Brown Boveri bildades ABB, en av Europas största elektrotekniska koncerner, med säte i Zürich.

Den ursprungliga Hägglundskoncernen behölls av ASEA som ett helägt dotterbolag och kom därför aldrig att ingå i ABB. Ett av motiven var bolagets inriktning mot försvarsmaterial.

Militära fordon – verksamhetsområdets utveckling

Hägglunds militära fordonsverksamhet bildade en egen division inom dåvarande AB Hägglund och Söner. Vid slutet av 1980-talet hade AB Hägglund och Söner utvecklats till den ledande verkstadsindustrin i Norrland och sysselsatte då drygt 4 000 anställda i ett 30-tal länder. Sedan början av 1970-talet ingick bolaget i ASEA-koncernen. Hälften av verksamheten inom Hägglundsgruppen fanns förlagd till Örnsköldsviksområdet där det ursprungliga företaget/företagen än idag har sitt säte.

De första bärgningsbandvagnarna och brobandvagnarna levererades 1972. Under perioden 1974-78 levererades Infanterikanonvagn 91. Hägglunds utvecklade även en militär motorcykel i tävlan mot bl. a. Husqvarna och Monark. Den av Hägglunds utvecklade motorcykeln vann tävlingen, men Husqvarna fick överta projektet.

1974 fick Hägglunds i uppdrag att utveckla Bandvagn 206. Serietillverkning påbörjades 1981 och till dags dato har mer än 11 000 exemplar sålts till ett drygt 40-tal länder.

1980 byggdes en ny vagnhall och Stridsfordon 90 utvecklades. Serieleveranser påbörjades 1993 och den första exportordern tecknades året därefter. 1998 hade den modernare bandvagnen BvS10 utvecklats.

1988 bolagiserades AB Hägglund & Söner varvid sex nya bolag uppstod; Hägglunds Component AB, Hägglunds Denison AB, Hägglunds Traction AB, Hägglunds Marine & Offshore AB, Hägglunds Vehicle AB samt Nordsystem Consulting AB.

Den militära fordonsverksamheten, **Hägglunds Vehicle AB**, som är ursprunget till nuvarande BAE Systems Hägglunds AB, såldes 1997 till det brittiska försvarsföretaget Alvis Plc som därefter i sin tur, år 2004, sålde verksamheten till den brittisk-

amerikanska försvarskoncernen BAE Systems. Denna koncern har närmare 100 000 anställda. Bofors, som varit en samarbetspartner till Hägglunds inom det svenska Stridsfordonsprojektet, kom också att ingå i BAE-koncernens svenska del.

Redan 1994 hade Hägglunds Vehicle, i samarbete med FMV, utarbetat en ny fordonsfamilj benämnd SEP. Detta utvecklingsarbete fortgick fram till 2008 när FMV inte längre ansåg sig ha råd att fortsätta utvecklingen. Bolaget fortsatte dock att utveckla den hjulbaserade versionen med egna medel.

BAE Systems Hägglunds har, genom sin bredd och kompetens inom ett flertal tekniska områden, en långvarig marknadskännedom och via höga kvalitetskrav kunnat erövra ett antal stora ordrar från många olika länder. På så sätt har man också bidragit till att bevara sysselsättning och generera skatteintäkter till stat, kommun och landsting.

I synnerhet företag i norra Sverige har haft stor nytta av BAE. För många av dessa är BAE, och har varit, den enskilt största uppdragsgivaren. Det är också viktigt att notera att BAE i sina system också inkluderar vital utrustning från företag som SAAB och Scania vilka finns i andra regioner av Sverige.

Under senare år har BAE Systems Hägglunds genomfört en kompetensväxling från att vara en mekanisk verkstad till att bli ett synnerligen utvecklingsintensivt företag som alltmer går över till design- och utvecklingsverksamhet. Andelen högutbildade tjänstemän, i relation till det totala antalet egna anställda, är idag mer än 30 %. På så sätt anpassar företaget sin kompetensprofil till de krav som ställs av marknaden. Tack vare detta har företaget kunnat befästa sin plats som världsledande leverantör av större banddrivna fordon.

Genom närvaron på högteknologiska och konkurrensutsatta marknader har företaget, mot bakgrund av de tuffa kraven från militära kunder, bidragit till att många företag i Örnsköldsviksregionen också utvecklat sig bl a med avseende på kvalitet, produktionsstyrning, leveransförmåga och flexibilitet. Direkt och indirekt har detta bidragit till att många av företagets underleverantörer kunnat stärka sin konkurrenskraft och på så sätt också själva nått framgångar på exportmarknaden.

BAE Systems Hägglunds är idag världsledande inom nischen bandvagnar och bandgående stridsfordon. Exportandelen är exceptionellt hög för en försvarsindustri och har under de flesta åren sedan år 2000 överstigit 80 %.

Med inneliggande orderstock och förväntad orderingång under detta år bedöms BAE Systems Hägglunds inköpsvolym under de närmaste åren komma att överstiga 3 Mdr kr årligen. Som exempel kan nämnas att antalet leverantörer i det norska s k MEP-projektet uppgår till 750 ! För många små företag är BAE den enskilt största kunden.

Viktigare affärshändelser sedan 2004

2004 tecknade företaget ett avtal med Nederländerna om leverans av 192 st. stridsfordon CV90. Denna order var värd över 7 Mdr kr. Momentant innebar detta bl. a. att 40 st kvalificerade tekniker anställdes. Mer än 1 miljon ingenjörstimmar satsades på

ordern. Den första vagnen levererades 2007 och produktionstakten var 3-4 fordon per månad.

I december 2005 köpte det danska försvaret 45 st stridsfordon CV90 till ett värde om 1,7 Mdr kr.

I juni 2006 undertecknades ett kontrakt med FMV om leverans av 52 st bandvagnar av modellen Bv206S till ett värde om 260 Mkr. Slutleveransen av dessa bandvagnar genomfördes i december 2007.

2009 tecknades ett kontrakt med Frankrike avseende pansrad bandvagn BVS10 MKII. Ordern omfattade 129 st bandvagnar med option på ytterligare 100 st. Ordervärdet uppgick till 2,2 Mdr kr.

År 2009 var dock inte enbart ett framgångsår. BAE förlorade upphandlingen av SEP-fordonet för det svenska försvaret. Beslutet överklagades och länsrätten gav BAE rätt. FMV valde att avstå från ett överklagande av beslutet och en ny upphandling påbörjades den 30 december 2009. Slutdatum för offertinlämnande sattes till 9 mars 2010 och upphandlingen beräknades vara slutförd till slutet av juni 2010. Inför denna nya upphandling utvecklades, hos BAE Systems Hägglunds, ett nytt hjulbaserat fordon, Alligator.

Den 13 augusti 2010 meddelade FMV att det finska Patria XA-360 AMV hade vunnit den nya upphandlingen före bl. a. BAE Systems Hägglunds modell Alligator. I samband med denna förlorade upphandling meddelade företaget att projektet runt SEP och Alligator avvecklats.

I januari 2012 erhöll BAE Systems Hägglunds besked om att få leverera bandvagnen BvS10 MKIIB till det svenska försvaret. Beställningen omfattade 48 bandvagnar med option på ytterligare 127 st. Ordervärdet var 700 Mkr. Beställaren ställer mycket omfattande krav på fordonet – det ska kunna ta sig fram i väglös terräng, i snö, gytja, myrmark och sand samt även kunna "simma" över sjöar och åar. Fordonet ska samtidigt lämna skydd till passagerare och besättning mot fientlig eld och minor. Fordonet ska också vara lätt att reparera och underhålla. Fordonet ska användas för trupptransport, som ambulans och som logistik- och ledningsfordon. I september 2013 fick FMV mandat att inleda förhandlingar om att beställa ytterligare fordon av denna bandvagnstyp och i december 2013 undertecknade också FMV optionsavtalet som innebär tillverkning och leverans av ytterligare 102 fordon till ett ordervärde om 800 Mkr. Bandvagnarna ska levereras under, i huvudsak, 2015.

I juni 2012 skrevs kontrakt med Norge om leverans av 142 st CV90. Ordervärdet är drygt 5 Mdr kr. Beställningen avser dels ett antal helt nytvecklade varianter, dels ett omhändertagande av det s k "arvet" som innebär en genomgripande renovering av tidigare levererade stridsfordon till den norska armén. Projektet kommer att slutlevereras under 2017 och ligger till grund för pågående nyanställningar hos BAE. Sedan årsskiftet 2012/2013 har personalstyrkan förstärkts med såväl egna anställda som konsulter för att klara detta omfattande åtagande. Fortsatt förstärkning pågår. Vid årsskiftet 2013/2014 var antalet egna anställda hos BAE Systems Hägglunds 837 st jämfört med 808 vid föregående årsskifte medan antalet inhyrda konsulter uppgick till 115 jämfört med 80 året innan.

Under 2013 har BAE Systems Hägglunds inlett samarbete med Polish Defence Holding om ett nytt banddrivet fordon omfattande totalt 200 st fordon. Förhoppningar finns att få påbörja leverans år 2018.

I "röret" för 2014:

I januari 2014 lämnade FMV ett positivt besked till BAE Systems Hägglunds om renoivering av det svenska försvarets Stridsfordon 90. Denna affär omfattar 365 fordon till ett värde om ca 1 Mdr kr där en betydande del kommer att tillfalla BAE. Leveransperioden har åsatts till 2015-2020.

Under ett antal år har en upphandlingsdiskussion förts med Kanada om inköp av drygt 100 st CV 90, motsvarande ett värde av ca 7 mdr. Under december 2013 avbröts dock denna upphandling varför affären nu kan anses vara stängd.

När Danmark nu blickar åt Örnköldsvik för andra gången inom loppet av mindre än tio år finns återigen en möjlighet till en stor affär för BAE Systems Hägglunds. Man har uttryckt behov av mellan 260 och 450 fordon av typen CV90 och en sådan affär är värd mellan 5 och 10 Mdr kr. Ett avgörande beräknas komma under senare delen av 2014.

Den civila marknaden

För BAE Systems Hägglunds utgör bandvagnen BVS 10 och stridsfordonet CV90 två stabila grundpelare. Den civila sidan har också getts utrymme att jobba vidare med, inte minst efter de förlorade SEP-upphandlingarna.

En viktig spin off från SEP-utvecklingen är den pågående elhybridsatsningen där man, tillsammans med FMV, hittills satsat ca 1 Mrd kr. BAE:s andel är här lägre än FMV:s. Elhybridsatsningen har inneburit att företaget, i olika projekt, arbetar mot flyg-, hamn-, gruv- och skogsindustrin. I dessa fall är bolaget fortfarande i studiefasen varför ingen serietillverkning påbörjas innan beställningar kommer. BAE Systems Hägglunds betraktas dock, utifrån dessa näringar, som en mycket kompetent samarbetspartner i elhybridutvecklingen.

Kvalitetsarbetet inom BAE Systems Hägglunds

Under den senaste 10-årsperioden har företaget genomgått kvalitetssäkringar enligt ISO 9001, ISO 14001 samt QHSAS 180.

Ett helt samhälle emanerar från Hägglundsföretagen

I det som redovisats ovan söker vi att översiktligt beskriva Hägglunds utveckling från ett möbelsnickeri för mer än 100 år sedan till ett företag med starkt diversifierad inriktning under stora delar av 1900-talet och till uppsplittringen av Hägglunds till olika specialiserade bolag och nya ägare. Vi har också velat belysa utvecklingen för den del av verksamheten som idag utgör BAE Systems Hägglunds. All denna utveckling har satt Örnköldsvik på kartan som en ort med stort tekniskt kunnande och en stark mekanisk industri med traditioner.

Den industriella utvecklingen har självklart också satt sina spår på samhällsbygget. Ett helt samhälle i Örnsköldsviksområdet kan, utan överdrift, sägas emanera och existera från den utveckling som skett inom Hägglundsföretagen.

Långt in på 1800-talet bestod **Gullänget** av ängar, utmarker och endast ett fåtal gårdar. I slutet av 1920-talet, när Hägglunds fått fart på möbeltillverkningen, fanns ett 25-tal gårdar. I takt med expansionen växte också samhället. På 1940-talet kom byggnationer igång bl a med stöd av företaget (tomtmark och kontantbidrag) och befolkningen ökade till 2 000 år 1950. Mot slutet av 1950-talet hade befolkningens mängd ökat till 5 000 och idag finns ca 5 500 bofasta i Gullänget. Här finns allehanda service som affärer, restauranger, vårdcentral m m.

Trots uppsplittringen av Hägglundsföretagen fortsätter dessa tillsammans att vara en viktig tillväxtmotor för Örnsköldsviks industrier. F n (januari 2014) sysselsätter de tre företagen BAE Systems Hägglunds, Bosch Rexroth och MacGREGOR Cargotec tillsammans 1 430 direkt anställda samt 150 inhyrda konsulter i Örnsköldsvik. Därutöver anlitar dessa företag en rad underleverantörer. På så sätt skapas en betydande indirekt sysselsättning i Örnsköldsviksområdet.

Kommunens syn

Stor betydelse för näringslivets utveckling

Tillsammans med övriga företag inom den gamla Hägglundssfären har BAE Systems Hägglunds bidragit till att ett antal kompetenta företag inom verkstads- och mekanisk industri liksom tekniska tjänsteföretag inom mekanik, konstruktion etc. vuxit fram och utvecklats. Det är ingen överdrift att påstå att utan "Hägglunds" hade dessa företag knappast existerat i Örnsköldsvik idag.

BAE ställer mycket höga krav på sina underleverantörer och konsulter m a p kvalitet, leveranssäkerhet och flexibilitet. På så sätt kommer de företag som uppfyller kraven att hitta även andra beställare med motsvarande krav. Dessa företag kan därför vara verksamma och framgångsrika på såväl den nationella som den internationella marknaden.

Ett bra exempel på ovanstående är hydraulikföretaget **Specma Group** som koncentrerat verksamheten från tre orter i Sverige till Örnsköldsvik. Antalet anställda i Örnsköldsvik har på så sätt ökat från 50 till 110 plus 10 inhyrda vid årsskiftet 2013/2014. Utan BAE som kund hade denna expansion inte kommit till stånd.

Förutom verkstadsteknisk kompetens har BAE stort behov av mycket kvalificerad ingenjers- och IT-kompetens. Företaget är mycket ingenjörstungt – drygt 30 % av de anställda inom BAE i Örnsköldsvik har civilingenjers- eller annan högskolekompetens.

Detta faktum har lett till att många tekniska konsultföretag och IT-företag kunnat utvecklas och etablera sig i Örnsköldsviksområdet. Ett mycket tydligt exempel på detta är teknikkonsulten **KnighTec** som 2002 började som tjänsteleverantör hos BAE.

Idag har detta företag drygt 300 anställda på nio orter i Sverige. I Örnsköldsvik arbetar ett 60-tal konsulter av vilka den absoluta merparten har uppdrag hos BAE.

Andra konsultföretag, som etablerat sig i Örnsköldsvik, och som också har BAE att tacka för denna utveckling, är t ex **Rejlers** och **Spektrakon**. Även inom IT-området har etableringar skett under senare år.

De höga kompetenskraven har också lett till att andra aktörer söker sig till Örnsköldsvik. På så sätt skapas flera nya etableringar som bidrar till utveckling av befintliga företag.

Utöver detta skapar BAE:s verksamhet sysselsättning inom olika servicenäringar. Exempel här är handeln, städbolag, maskinservice, IT, hälsovård, verkstäder, byggföretag, transportföretag, drivmedel o s v.

Som en följd av utvecklingen av den s k SEP-vagnen, med dess unika elhybrid drivlina, har BAE kunnat skapa fördjupade kontakter med den civila marknaden där företaget idag bedriver en omfattande FoU-verksamhet. Här samarbetar man med såväl flyg-, hamn-, gruv- och skogsindustriverksamhet. Elhybridutvecklingen har också inneburit att mycket av kompetensen inom området finns i just Örnsköldsvik. Förutsättningarna att skapa ett internationellt nav kring detta är goda.

Man kan, i princip, säga att BAE Systems Hägglunds arbete bedrivs i projektform där vissa projekt pågår under många år. Arbetsinriktning och bemanningssituation styrs av var i projektfasen som bolaget befinner sig. Skillnaderna mellan olika år kan vara stora. Detta påverkar därför bemanningssituationen från år till år. För att få en mer rättvisande bild bör man därför se över en längre tidsperiod, säg 3 till 5 år.

I den studie som vi genomfört avseende företagets betydelse för den totala sysselsättningen i Örnsköldsviksområdet har vi därför valt att använda ett femårigt genomsnitt vad gäller antalet direkt anställda hos BAE Systems Hägglunds i Örnsköldsvik.

Varje order eller kontrakt rörande olika typer av fordon omsluter i allmänhet mycket stora ekonomiska värden. Inköpsorganisationen i Örnsköldsvik omfattar idag ca 30 personer vilka årligen hanterar 13 - 14 000 inköpsordrar. Värdet av inköpen uppgår årligen till ca 1,2 Mdr kr. Som exempel kan nämnas att ett fordon är sammansatt av ca 3 000 artiklar. Företaget strävar efter att, så långt det är möjligt, köpa lokalt förutsatt att ställda kvalitets- och leveranssäkerhetskrav kan uppfyllas. F n har företaget totalt ca 800 olika leverantörer i Örnsköldsvik, övriga Sverige och utlandet.

Den beskrivna omfattningen av affärer och penningflöden har därför, följaktligen, mycket stor betydelse för näringslivet i närregionen. Flertalet tjänsteleverantörer och tillverkningsindustrier har, tack vare BAE:s verksamhet, också vuxit fram, etablerats och utvecklats i Örnsköldsviksområdet. På så sätt får BAE stor betydelse för merparten av sina underleverantörer i Örnsköldsvik. Som en följd av detta kan, i en del fall, en förlorad affär hos BAE betyda att underleverantörens verksamhet äventyras.

Betydelsen för utveckling av lokal infrastruktur i Örnsköldsvik

Transportarbetet kring BAE:s anläggningar är omfattande vilket gäller såväl råvaror och utleveranser som persontransporter. I den kommunala planeringen kring infrastruktur beaktas BAE:s behov inom t ex parkeringsytor, busslinjesträckningar och busstider, hållplatser etc.

I samband med byggandet av Botniabanan var BAE:s lokalisering en viktig faktor när pendelstationen Örnsköldsvik Norra skulle uppföras. Denna placering har förbättrat förutsättningarna för den gemensamma arbetsmarknadsregionen Örnsköldsvik/Umeå. Den underlättar också FoU-samarbetet med Umeå Universitet.

Godskombiterminalen i Arnäsfall, som uppfördes i samband med Botniabanan, har också förberetts för gods- och materialhantering till de stora industrierna, inkluderande BAE Systems Hägglunds.

Nya trafikplatser (rondeller) vid infarterna till Örnsköldsvik har uppförts för att underlätta trafikflödet till och från E4. Stor hänsyn har tagits till BAE:s behov och önskemål. I förstudiearbetet för en ny E4-sträckning bevakas BAE:s behov av transportvägar och anslutningar. Nya detaljplaner har också tagits fram för att möjliggöra uppförande av ytterligare kontor och utveckling i anslutning till BAE:s produktionsanläggning på det s k Loketområdet.

BAE Systems Hägglunds nytta för Örnsköldsviks image

Örnsköldsvik åtnjuter ett mycket gott anseende beträffande såväl teknikkunnande som modern högteknologisk tillverkning tack vare den verksamhet som bedrivs inom, framförallt, BAE Systems Hägglunds och de övriga gamla Hägglundsföretagen.

Den mångåriga gedigna kunskapen, kompetensen och nyfikenheten att ständigt lösa nya utmaningar – ingenting är för svårt – har inneburit att BAE ständigt legat i framkant. Tillsammans med långsiktiga samarbeten med andra världsledande industri-företag har BAE bidragit till att Örnsköldsvik placerats på kartan och blivit världsledande inom ett flertal olika områden

De internationella kontakter som BAE skapar och har skapat gynnar även andra företag i regionen. Dessa företag får på så sätt god draghjälp av BAE i sina kontakter med den internationella marknaden.

Som industrikommun har Örnsköldsvik en bra sammanhållning genom såväl formella som informella kontakter mellan de olika företagen. Det är också viktigt för utvecklingen i kommunen att det finns några stora företag med internationella kontakter – dragare – som kan vara banbrytare och fungera som hjälpryttare för de något mindre företagen.

BAE:s ständiga behov av kompetent arbetskraft, liksom de många kundbesöken, innebär att många människor besöker och flyttar till Örnsköldsvik. På så sätt får fler människor möjligheter att uppleva de olika kvaliteterna med Örnsköldsvik – ett attraktivt boende, hög livskvalitet, den vackra skärgården m.m.

De större företagen, inkluderande BAE Systems Hägglunds, har även stor betydelse för t ex ungdomsidrott och kulturutveckling via olika former av sponsring.

BAE Systems Hägglunds påverkan för etablering av högre utbildning och FoU

BAE Systems Hägglunds är en mycket viktig part i de nätverk av företag i Örnsköldsvik som söker samarbete med universitet och högskolor avseende utbildning och forskning.

På så sätt har BAE blivit en viktig partner till universiteten (i synnerhet Umeå Universitet, Luleå Tekniska Universitet och Mittuniversitetet) när det gäller anknytning och koppling till arbetslivet. Här handlar det bl a om utveckling av och inslag i utbildningen mot de behov som ställs av arbetsmarknaden. Företaget är också en viktig part i olika forskningsprojekt.

BAE har ett mycket utvecklat samarbete med Luleå Tekniska Universitet. Många av de examensarbeten som görs vid universitetet har också direkt bäring till BAE Systems Hägglunds.

I synnerhet när det gäller kunskapen om och utvecklingen av elhybridtekniken svarar företaget för viktig utvecklingskraft och kompetens.

Genom det arbete som utförts i samband med framtagande av elhybridtekniken för det s k SEP-fordonet har BAE också inlett ett antal projekt tillsammans med den civila marknaden. Exempel här är flyg-, hamn- och gruvverksamhet samt nya drivlinor för skogsmaskinindustrin. Tack vare den teknik som utvecklades för SEP-fordonet drivs många FoU-projekt i samarbete med den civila marknaden.

BAE Systems Hägglunds betydelse för kompetensförsörjning

BAE bidrar till att göra arbetsmarknaden i Örnsköldsvik intressant och attraktiv.

Möjligheterna förbättras avsevärt även när det gäller att rekrytera kvalificerad kompetens till andra företag som t ex till tekniska konsultbolag. Intresset för orten ökar också när arbetsmarknaden erbjuder möjligheter att göra karriär, d v s att byta jobb och arbetsgivare. Detta är särskilt viktigt vid rekrytering av kvalificerad arbetskraft där konkurrensen, mellan olika företag och orter, om arbetskraft med rätt kompetens är stor. Företaget har därför stor betydelse för kompetensförsörjningen till Örnsköldsviks företag.

Det faktum att BAE är ett stort företag skapar möjlighet att anställa ingenjörer vilka gör sina första år hos BAE. Därefter kan de gå vidare ut i arbetslivet hos andra företag med en arbetslivserfarenhet med sig i bagaget. I synnerhet de mindre konsultföretagen saknar ekonomiska förutsättningar och möjligheter att anställa en nyutexaminerad som inte kan leverera fullt ut. Denna möjlighet som BAE har bidrar till att förbättra kompetensförsörjningen avseende hela ingenjörskollektivet vilket utgör en överlevnadsfråga för de mindre konsultföretagen.

BAE är en stor arbetsplats med behov av många olika kompetenser. Förutom civilingenjörer och högskoleingenjörer behövs här även CNC-operatörer, svetsare, verkstadsarbetare, servicepersonal, personal inom försäljning och inköp etc etc.

Företaget har givetvis stor betydelse för intresset för utbildning på gymnasienivå. Här finns t ex industriprogrammet. BAE Systems Hägglunds är också, genom Örnsköldsviks Industrigrupp, synnerligen aktiva inom KOMTEK-verksamheten i arbetet med att locka ungdomar till olika former av teknikyrken. Detta görs bl a genom att visa upp sin verksamhet och delta aktivt i diskussioner med de olika utbildningsinstanserna. De är även öppna för studiebesök från skolor, myndigheter och övriga intresserade.

BAE Systems Hägglunds som samrådspartner

BAE har mycket kompetent personal. De är välutbildade och duktiga och företaget tar ett samhällsansvar utöver det att vara en viktig arbetsgivare. BAE intar också en framträdande roll i Örnsköldsviks Industrigrupp (ÖIG), som är en sammanslutning av de 50 största tillverkande företagen i Örnsköldsvik. Industrigruppens verksamhet syftar till att tillvarata tillverkningsindustrins gemensamma frågor.

Företaget har regelbundna träffar, i olika former, med företrädare för Örnsköldsviks kommun. Företaget är också öppet för studiebesök där man visar upp och informerar om verksamheten.

Därutöver är BAE också engagerade inom idrott och kultur. En av ortens största idrottsföreningar, Hägglunds IoFK, med fotboll och skidåkning som huvudinriktningar, härstammar från Hägglundsföretagen. Företaget sponsrar även andra idrotter som t ex ishockey.

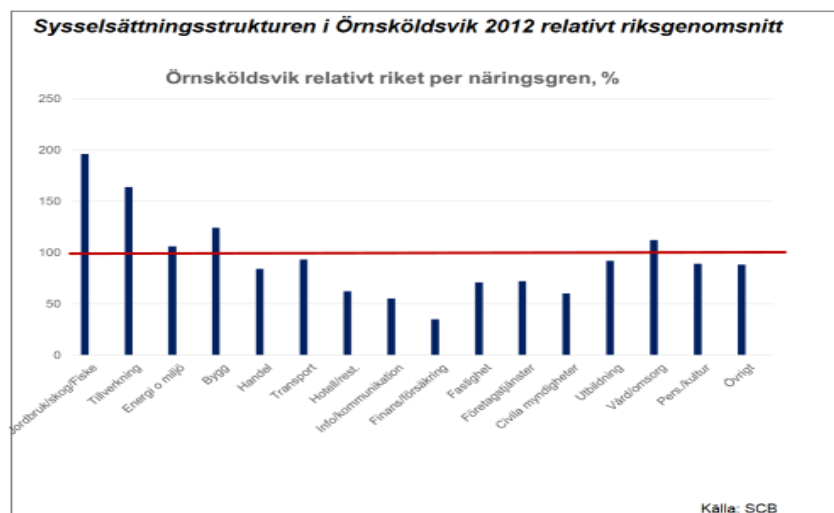
Betydelsen för den totala sysselsättningen i Örnsköldsviksområdet

Total sysselsättningsstruktur i Örnsköldsvik

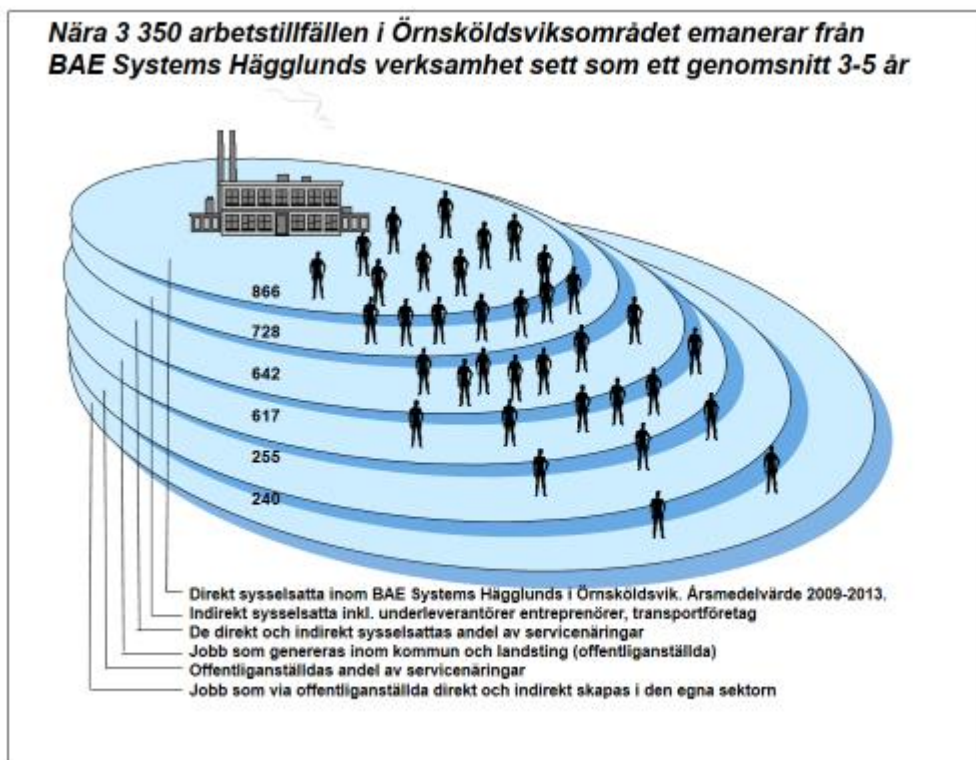
Baserat på SCB:s senaste redovisning med avseende på sysselsättning (avser år 2012) uppgick antalet sysselsatta, inom Örnsköldsviks kommungränser, till nära 26 100. Andelen sysselsatta inom näringslivet, inkluderande även jord- och skogsbruk, var knappt 67 % vilket är något lägre än riksgenomsnittet (drygt 68 %). Det framgår också tydligt ur statistiken att Örnsköldsvik är en typisk industriregion. Inom näringslivet dominerar tillverkningsindustrin (verkstads- och skogsindustri) med sina drygt 5 500 anställda eller 21 % av den totala sysselsättningen i kommunen. Denna andel överträffar också klart riksgenomsnittet som är nära 13 %. Även om viss expansion ägt rum inom ett antal tjänstesektorer under senare år ligger andelarna i Örnsköldsvik inom dessa sektorer fortfarande klart under riksgenomsnittet.

Andelen sysselsatta inom kommun och landsting (28 %) ligger klart över riksgenomsnittet som är 23 %. Örnsköldsvik har något fler utpendlare än inpendlare varför den skattbefolkningen är ca 300 personer högre än de som har sin arbetsplats inom kommunen. Tillkomsten av Botniabanan synes ha ökat pendlingsbenägenheten.

I diagrammen nedan belyses sysselsättningsstrukturen i Örnsköldsvik under 2012.

BAE Systems Hägglunds betydelse för total sysselsättning

Antalet direkt sysselsatta vid BAE Systems Hägglunds anläggningar i Örnsköldsvik uppgick vid årsskiftet 2013/2014 till 837. Mot bakgrund av de variationer som finns i verksamheten varierar också antalet sysselsatta mellan åren. En mer rättvisande bild erhålls om man tar ett femårigt perspektiv. Det genomsnittliga antalet sysselsatta hos företaget uppgick således till 866 under perioden 2009-2013.

BAE:s verksamhet skapar också många indirekta arbetstillfällen inom kommunen. Under 2013 beräknas 364 arbetstillfällen ha skapats inom Örnsköldsviksregionen via företagets upphandling av konsulter, underleverantörstjänster, transporttjänster, byggtjänster, underhållstjänster m.m. Under de år då verksamheten varit mer omfattande är också antalet indirekta arbetstillfällen högre än vad som är fallet för 2013. Ett genomsnitt för upphandlingen under de senaste 3-5 åren indikerar att antalet indirekt sysselsatta varit ungefär det dubbla eller nära 730.

Underleverantörer och konsulter svarar för den absoluta merparten av upphandlingen och dessa två kategorier beräknas tillsammans ha sysselsatt ca 290 för BAE:s räkning i Örnsköldsviksområdet under 2013. Antalet arbetstillfällen, som BAE genererar hos de lokala underleverantörerna, har beräknats till 175 medan antalet inhyrda konsulter i nuläget uppgår till 115. BAE:s anskaffning av underhållstjänster och byggtjänster beräknas ha gett upphov till drygt 60 sysselsatta under 2013.

BAE Systems Hägglunds betalade ut omkring 374 Mkr i löner till sina anställda under 2013. Till detta kommer sociala kostnader. De direkt BAE-anställda beräknas på så sätt betala in omkring 100 Mkr i form av skatter till kommun och landsting. Dessa skatter används till att finansiera t ex vård, omsorg och skola och skapar därigenom många arbetstillfällen inom den offentliga sektorn i Örnsköldsvik.

Värdet av upphandlingar av material och olika tjänster från lokala företag motsvarade under 2013 drygt 425 Mkr. Under de år då verksamheten inom BAE varit mer omfattande har detta värde följaktligen varit högre. Under de senaste 3-5 åren har denna upphandling motsvarat ca 850 Mkr per år.

De direkt BAE-anställda, liksom de indirekt anställda, efterfrågar varor och tjänster från lokala företag och blir på så sätt mycket viktiga för all övrig näringsverksamhet i Örnsköldsvik. Totalt beräknas dessa, inalles ca 1 230 direkt och indirekt anställda, ha gett upphov till nära 500 arbetstillfällen inom olika privata näringar i Örnsköldsvik under 2013. I det längre (3-5 år) perspektivet finns drygt 1 590 direkt och indirekt sysselsatta som tillsammans får en effekt på drygt 640 arbetstillfällen i de lokala servicenäringarna.

Sammantaget uppstår ca 1 730 arbetstillfällen under 2013 (drygt 2 230 sett i ett längre perspektiv) inom den privata sektorn, inberäknat BAE Systems Hägglunds och dess indirekt sysselsatta samt effekterna för den lokala servicenäringen. Dessa privatanställda bidrar tillsammans, via inbetalda skatter och olika avgifter, till att finansiera nödvändiga verksamheter inom kommun och landsting. Effekten för sysselsättningen inom dessa offentliga verksamheter har för 2013 beräknats till nära 480 arbetstillfällen. I det längre perspektivet blir motsvarande effekt nära 620.

De offentliganställda är givetvis också, i sin tur, konsumenter av såväl varor och privata tjänster liksom att de lämnar skattebidrag till finansiering av verksamheter inom den egna sektorn.

I detta fall beräknas totaleffekten, för 2013, bli drygt 380 arbetstillfällen inom olika servicenäringar och offentlig verksamhet. Sett som ett genomsnitt under de senaste 3-5 åren blir motsvarande effekt 495.

Sammanfattningsvis beräknas därför BAE Systems Hägglunds verksamhet i Örnsköldsvik, med i genomsnitt 866 årsanställda, ha gett upphov till totalt ca 2 590 arbetstillfällen *) i Örnsköldsviksområdet under 2013 vilket motsvarar 10 % av samtliga arbetstillfällen i regionen. I det längre perspektivet, när hänsyn tagits till variationer i aktivitet och lokal upphandling, uppstår nära 3 350 arbetstillfällen eller nära 13 % av den totala sysselsättningen i Örnsköldsviksområdet.

*) Def: Med antal arbetstillfällen avses samtliga jobb, d v s även deltidsarbeten är inkluderade. Ett "genomsnittligt" arbetstillfälle, alla sektorer inberäknade, beräknas motsvara drygt 85 % av ett heltidsjobb.

I tabellen på nästa sida lämnas detaljer om effekterna för olika sektorer.

Sammanfattning – BAE Systems Hägglunds betydelse för sysselsättningen i Örnsköldsviksområdet

	Arbetsstillfällen a)	
	2013	MV 3-5 år
BAE direkt sysselsatta (årsgenomsnitt 2009-2013)	866	866
Indirekt sysselsatta	364	728
Delsumma 1	1 230	1 594
Andel i lokala servicenäringar b)	499	642
Delsumma 2	1 729	2 236
Andel i kommun/landsting	478	617
Offentliganställdas andel av lokala servicenäringar b)	198	255
Offentliganställdas+servicenäringars andel i lokal off sektor	186	240
Total sysselsättningseffekt i Örnsköldsvik	2 591	3 348

a) Se definitionen av arbetsstillfälle på föregående sida

b) Byggnadsverksamhet, energi- och miljö, handel, transporter, hotell/restaurang, IT och kommunikation, finans och försäkring, fastigheter, övriga företagstjänster.

De anställda inom BAE Systems Hägglunds, liksom många av deras indirekt anställda, uppbär väsentligt högre löner än vad som gäller för genomsnittslöntagaren i Örnsköldsviksområdet. På så sätt finns här en högre köpkraft, Det är därför ställt utom allt tvivel att effekterna för sysselsättningen, framförallt inom den privata servicesektorn, blir underskattade i modellen.

Ytterligare positiva sysselsättningsmässiga effekter för kommun och landsting, mot bakgrund av de högre lönerna och därigenom skattekraften, är däremot svårare att belägga, bl.a. mot bakgrund av det statliga skatteutjämningsystemet.

Den gjorda kalkylen har således exkluderat alla dessa positiva sidoeffekter vilket gör att marginalerna synes vara betryggande. Mot bakgrund av variationer i verksamheten har vi i modellen tagit hänsyn till att BAE:s verksamhet under 2013 varit mindre omfattande, tillfälligt, än under tidigare år vilket bl.a. fått konsekvenser för upphandlingen av konsult- och underleverantörstjänster från lokala företag.

Under ett "normalår" skulle denna upphandling ha genererat mer indirekt sysselsättning och på så sätt haft en påtaglig positiv inverkan på den totala sysselsättningen i Örnsköldsvik. Totalt sett blir denna effekt hela 750 fler arbetsstillfällen än under 2013.

För varje, hos BAE direkt eller indirekt anställd person skapas ytterligare 1,1 arbetstillfälle inom övriga sektorer i Örnsköldsvik. Exempelvis skulle totalt ytterligare 100 direkt och indirekt (underleverantörer, konsulter, byggföretag m m) sysselsatta skapa 110 fler jobb inom olika servicenäringar och offentlig sektor i Örnsköldsviksområdet. På motsvarande sätt skulle 100 färre, direkt och indirekt sysselsatta, äventyra 110 arbetstillfällen inom dessa sektorer.